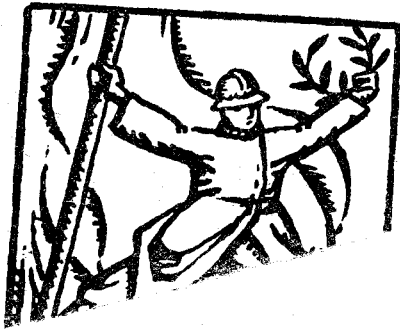

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

Piscurile

*Când orga pădurilor sună, când ploaia săgețile-și frânge
Când plină-i de lacrimi fereastra și cerul de fulgere-i plin,
Când ceața înfășură munții, când vântul prin cetine plânge,
Doar tu alintat de iluzii în suflet vezi clar și senin.*

*Și-atunci vrei să pleci mai departe, pe drumu 'nceput ieri de tine,
Spre vârfuri ascunse de neguri te cheamă să vii să-l sfârșești,
Te 'ndeamnă seninul din suflet să vezi de pe culmi zări senine,
Căci drumul se'nalță prin ceață spre piscuri ce nu le zărești.*

*Dar când va 'nceta ploaia rece, când culmea va fi însorită,
Când vântul din râpe va smulge a norilor trâmbă de fum,
Când calea va fi ca o scară de aur prin munți tăinuită,
Doar tu amăgit de iluzii vei plânge oprindu-te 'n drum...*

*Zadarnic va fi tot seninul, zadarnice culmile mute...
Să vrei să te urci iar pe vârfuri zărite de jos, nu mai poți...
Ce clare sunt crestele 'n zare, dar zărilor-ți sunt cunoscute,
Căci drumul se 'nalță 'n lumină spre piscuri văzute de toți...*

ȘERBAN BASCOVICI

Vai, inima!

I.

M'au trezit din somn și mi-au spus să merg repede, că moare lelea Veronica. Cât ai bate în palme m'am îmbrăcat și m'am dus într'un suflet. Dacăm ajuns, abia am putut să-i citesc molitva, dacă se poate numi molitvă frântura aceea de vorbe mototolite și îngrămădite una peste alta, pe cari puteam să le scot din pieptul meu zdrobit de alergarea prea grăbită. Dar trebuia să mă grăbesc: albă ca varul, cu trei perne sub căpătâi, lelea Veronica răsuflea din greu, părea că vrea să strângă în bieții ei plămâni tot aerul din lume. Cu ochii ațintiți înspre mine își mișca din când în când buzele, voia' desigur să-mi spună ceva și nu putea.

La obicinuitele întrebări socotiam mișcarea buzelor ei drept răspuns și nu-mi băteam capul să-i înțeleg rostul. Li cunoșteam întreaga ei viață, cu toate tainele ei. Iar când i-am adresat ultima întrebare, dacă vrea să se împăce cu Dumnezeu pentru veci — a oftat adânc, atât de adânc, încât m'așteptam să-i văd și inima ieșind cu putere din piept. I-am citit deslegarea și apoi i-am dat împărtașania: o frântură mică, aproape microscopică din trupul Domnului.

Voiam să mă retrag acum și nu puteam, își încleștase mâinile în patrafir. Când am vrut să le desfac, îmi prinse mâna dreaptă într'a ei și mi-o strângea cu puterea supraomenească a omului ce-și trăiește ultimele clipe.

După ce mai făcuse câteva încercări zadarnice de a-mi spune cineștie ce „ultime cuvinte” — își duse dintr'odată mâna stângă la inimă, iar din cea dreaptă îi scăzu puterea într'atâta, încât eu am putut să-mi eliberez pe-a mea. Femeile cari mai erau prin casă aprinsese o luminiță de ceară.

Văzând flacăra luminii își duse la inimă și mâna dreaptă și își apăsa pieptul încât credeai că vrea să-l sdrobească. Apoi scoase un răcnet, în care se concentrară toate eforturile ei de-a vorbi, un răcnet puternic, de două cuvinte numai:

— Vai, inima!...

Acum m'am depărtat, lăsând pe femei să-i spele cadavrul și s'o îmbrace în hainele celei de-a doua nunți...

La înmormântarea ei am rostit o cuvântare funebră pătrunzătoare. Am spus lucrurile așa cum le știa toată lumea, că pe lelea Veronica a dus-o în pământ „durerea inimii“. Am reamintit groaznică întâmplare de-acum șapte ani, când a fost omorât unicul ei fecior, pe care „inima ei de mamă n'a putut să-l uite nici o clipă“. Am răcut cu un cuvânt, banala apoteoză a acestui sentiment puternic al inimilor femeiești.

Mărturisesc, că n'am spus adevărul ci cunoscuta „minciună oficială“ care e silit uneori preotul s'o spună la prohoade și de groaza cărcia, vai, cum aș vrea să devină dintr'odată toți oamenii nemuritori.

Acum inima ei nu mai bate, pe mormântul ei au început să crească mărăcini și să-l acopere vâlul uitării, acum pot să spun tot adevărul.

II.

Lelea Veronica a fost femeie harnică în vremea ei. Văduvă din tinerețe, muncia ca un bărbat să strângă avere peste avere și a isbutit: în mai puțin de zece ani moșia de treizeci de pogoane ce i-a rămas dela bărbat se mărise cu încă pe atâta și când o cutreiera de mână cu Gheorghiuța, singurul ei băiat, îi spunea cu fală:

— Vezi, Gheorghiuța mamei? Asta va fi toată a ta...

Oamenii din sat o socotiau sgârcită și când vorbeau despre felul cum și-a câștigat averea își făceau cruce. La biserică nu prea umbla, n'avea vreme, desigur.

Acum opt ani se făcuse dintr'odată cucernică, exagerat de cucernică. Nu mi-a fost totuși antipatică: religiozitatea ei dusă la extrem își avea drept obârșie suferința, neînchipuita suferință Gheorghiuța, de dragul căruia își petrecuse viața în văduvie, se făcuse cel dintâi bețiv al satului, mai ales decând a împins-o păcatul să înscrie toată averea pe numele lui. Ce-ar fi făcut? Atât de frumos o rugase:

— Mamă, eu sunt om mare acum, știu cum se chivernisește averea. Și... apoi, trebuie să mă însor azi-mâne. Care fată nu m'ar lua de bărbat dacă întreaga avere ar fi înscrisă pe numele meu? De dumneața o să grijm noi, o să te ținem ca pe pălmi, tot ceasul vieții o să-ți fie ceas de bucurie...

Gândul, că cea dintâi fată a satului va fi nora ei a scos'o din minți, s'a învoit la toate și așa s'a început tristul ei calvar. Când s'a simțit Gheorghiuța „proprietar“, nu mai voia să lucreze, ci cătu-i zulia de mare o petrecea în cărciumă; acasă venia numai pentruca să injure pe mamă-sa și să se culce. Se făcuse și bătăuș, adeseori a spart capul altor feciori, iar uneori se alegea cu capul spart și el.

De însurat, nici vorbă. O nevastă cu bărbat, Ileana Căraușului, îl prinse în lanțurile ei și de-acum toții banii dela casă se duceau la cărciumar și la „Ileana cea frumoasă“, — iar când nu erau bani, se găsia grâu și porumb în hambare. Il luase cu frumcsul la început. El da din cap și râdea cu trufie:

— Ce știi dumneata cum se trăiește în lumea asta? [Ești o bătrână ruginită...

Il amenințase odată că îl alungă din casă.

Atâta i-a trebuit.

S'a făcut roș ca racul și izbind cu pumnul în masă a început să sbiere, ca ieșit din minți.

— Pe mine mă alungi, hai? Dar nu știi, bătrână, nebună, că-i a mea casa și moșia? Încă faci gură?

A rămas ca trăznită, își încrucișă mâinile pe piept și își privi câte-va clipe în tăcere feciorul. Apoi se învâli cu o broboadă neagră și veni deadreptul la mine.

Eu am mângâiat-o cum am putut, deși nu prea credeam în cuvintele de mângâiere ce-i spuneam. M'a rugat înșfârșit să-i slujesc șapte slujbe, în șapte Vineri.

De-aci încolo în fiecare dimineață, fără excepție, venia la biserică și petrecea tot timpul liturghiei în genunchi. De se întâmpla să n'am liturghie, ori să nu fiu acasă, cerea dela preoteasa cheile, intra în biserică și vreme de un ceas își plângea frângându-și mâinile toată durerea inimii. Pe ulițile satului trecea cu c pul plecat în pământ, în locul mândriei caracteristice a sătenilor bogafi se întipărise pe fața ei desăvârșita resemnare.

— E bătaia lui Dumnezeu, — îmi zicea adeseori, — pentru multele păcate ce le-am făcut în viață. Prea am fost lăcomă în strânsul averii, prea am lucrat în Dumineci și sărbători și acum iată, mi-o risipește Dumnezeu... Prea am crezut că numai așa-l fac fericit pe Gheorghită dacă-i strâng avere multă, multă.

Intr'o dimineață de toamnă năvăli ca o furtună în casa mea, cu privirile tulburi, ca scoasă din minți.

— Părinte, pe moșia noastră ară plugurile altora!

O știam asta. Gheorghită împrumuta mereu bani de pe la oameni și drept camătă trebuia să-și zălogiască pământul. Până în ziua aceea erau zălogite douăzeci de pogoane.

— Știu, lele Veronică...

— Ce să fac, spune-mi...

Nu i-am spus nimic, dar a putut să citească din ochii mei răspunsul, că n'are ce să facă.

Pe la Sân-Toader erau zălogite patruzeci și trei de pogoane, iar lelea Veronică plătea mereu la slujbe și se tânguia.

— De-acum părinte, tot așa și iar așa, azi mâine, o să-mi zălogiască și casa...

În ziua de Sângeorgiu când mă duceam la slujbă, am aflat-o răzimată de pridvorul bisericeii, cu ochii plini de lacrimi. Știam ce va să zică lacrimile astea: Gheorghită își serba astăzi ziua numelui. Știam că astăzi avea să răsune cârciuma de cântecele lui și că pe mâne, se va mai scurta moșia cu vreun pogon...

După slujbă, mergând spre casă, a întâlnit pe Ileana Cărașului în mijlocul satului. O întâlnise și până acum adeseori, dar s'a prefăcut întotdeauna că n'o vede. Acum însă, poate că gândul la ziua lui Gheor-

ghită a scos-o din sărite, și-a spălat-o cu toate apele, în fața unei mulțimi de oameni.

Aprinsă la față, Ileana o amenință cu proces.

— Mă pârâști? — izbucni lelea Veronica — ce-mi pasă? Batăr va ști și „trebunalul“ ce fel de poamă ești. De-o fi să mă globească voui plăii, că nu mi-ați mâncat chiar toată averea...

Dar gloaba a venit mai curând. Nici n'a ajuns bine acasă și năvăli Gheorghită ca o furtună.

— Ce-ai făcut, bătrână spurcată?

— Ce să fac? — gemu lelea Veronică îngălbenind, — i-am spus doar numai adevărul.

— Adevărul? răcni Gheorghită. Știi tu ce-ai făcut? Ai vătămat-o „la onoare“ și — m'ai vătămat și pe mine, Babă Dochie, ce ești! De-astea îmi înveți la biserică?

Incepu a-i căra la pumni cu nemiluita, o izbi la pământ și o lovi cu piciorul în coaste, în pânțele și în cap. Apoi ca speriat de fapta ce-a făcut-o, năvăli pe ușă și o luă iar de-adreptul către cârciumă.

Înspre seară lelea Veronică se târî cum putu până la mine. Cu ochii tulburi, privea tus-patru pereți ai casei, dar nu plângea. Mă așteptam să-mi istorisească trista ei pățanie, dar nu mi-a amintit-o nici cu un cuvânt. A pus numai pe masă înainte-mi, un bilet de bancă zece zloți.

— Zece-slujbe, părinte! Dar așa, ori să se îndrepte, ori să moară; să moară ca un câine... Una din două!

Mă înfiorai, nu de vorbele ei, ci de privirile speriate ce-i însoțeau fiecare cuvânt.

— Lele Veronică, — i-am zis, — Gheorghită prădează banii pe băutura și pe femeii, iar dumneata pe slujbe.

— Eu nu prăd, — răspunse ridicând nepăsătoare din umeri, — mai sunt datoare încă mult, mult.

— Nu pot, — i-am zis cu toată hotărârea. E mare păcat să te rogi de moartea unui om și Dumnezeu nu primește slujbele cari le face omul cu acest gând....

— Fă-le dar, încheiă oftând, — așa cum știi dumneata, că să fie bine și să-le primească Dumnezeu....

Când mi-am pus banii în pungă am simțit o ușoară tremurare în tot trupul, poate pentru că prea eram agitat pe urma întâmplărilor acelei zile.

În după amiaza zilei următoare m'au înștiințat, că lelea Veronica e bolnavă și m'am dus la ea, ca vântul. Am aflat acolo pe doctorul plasei, pripășit din întâmplare prin comună, care tocmai îi prescria medicamentele. M'a asigurat că nu-i pericol. Gheorghită era lângă patul ei, treaz ca lumina, o privea cu multă duioșie și lăcrima.

— Iată, — mi-am zis, — cât sunt de nepătrunse tainele lui Dumnezeu! Pe omul acesta decăzut l'a domesticit poate tocmai fapta lui netrebnică, îndreptându-i pașii pe cărările altei vieți...

Își privea și lelea Veronică feciorul, — avea desigur aceleaș

gânduri ca și mine, — cu privirea plină de speranță a omului desperat, pentru care totuși începe să licărească o rază de nădejde.

Ajuns acasă, m'am tolănit pe-o canapea cu gândul să adorm, dar m'a trezit o ușoară bătaie în ușă. Era Gheorghită.

Își freca mâinile și privea cu umilință în pământ, ca omul care nu știe cum se înceapă vorba.

— Părinte, murmură însfârșit, m'a trimis mama la dumneata. Trebuie să trimitem după leacuri și nu știu cum s'a întâmplat de nu avem bani în casă. Te roagă să-i împrumuți zece zloți...

Atâta jale trăda fața lui, atâta compătimire și iubire de mamă, încât nu-mi trecea prin minte să-i trag la indoială sinceritatea. I-am ținut totuși o lecție de morală, pe care a ascultat-o cu umilință și-apoi i-am dat, — cine știe prin ce întâmplare, — tocmai acel bilet de bancă ce-l promisem cu o zi înainte dela mamă-sa.

Imi amintesc și acum clipa când Gheorghită a pus mâna pe banii și nu știu — mă înșel ori nu, — dar cred că am observat aceeași ușoară tremurare în trupul lui, ca și la mine când i-am pus în pungă.

În noaptea următoare s'a întâmplat nenorocirea. O descriu așa cum mi-au redat-o alții.

Pe la apusul soarelui cârciuma era plină de oameni, între ei Gheorghită, care golise pân'atunci vre-o trei „jumătăți“.

Când, după-ce se înserase, veni și „Cărașul“, bărbatul Henei, privirile tuturor se îndreptară spre el. Cum Cărașul auzise de întâmplarea de ieri, oamenii erau curioși să vadă: cu ce ochi o se privească pe Gheorghită?

La început s'a prefăcut că nu-l vede, abia când cerea „încă o jumătate“, îl privea pe furis. Când Gheorghită a ajuns la a șaptea jumătate, Cărașul tocmai voia să-și aprindă țigara și nu-și găsea chibriturile. Gheorghită îl văzu și îi aruncă o cutie de chibrituri.

— Mai poți, Gheorghită? — întreabă Cărașul când îi înapoiază cutia.

— Eu, — bombăni Gheorghită, — pot, măi, cum să nu pot? Beau de sufletul mamei, știi, s'a socotit bătrâna să plece la raiu!

Și „jumătățile“ urmară, una după alta. La a cincisprezecea, Cărașul își fixă ochii lung, asupra lui, iar în cârciumă să făcu tăcere adâncă. Toată lumea presimțea, că are să se întâmple ceva.

— Măi Gheorghită, — izbucni însfârșit Cărașul, de ce nu te însori tu, măi?

— Eu să mă însor? — bombăni Gheorghită tresărind, — la ce, măi? Nu sunt destule neveste în lumea asta?

— Sunt, măi, sunt! Și îți plac, măi?

— Imi plac și eu încă le plac, măi!

— Dar nevestele de cărași îți plac? — mai întreabă Cărașul clipind din ochi.

— Uff, leleo! — răspunse Gheorghită râzând cu hohot, — cum să nu-mi placă? Cărașii își mereu pe drumuri și nevestele lor rămân acasă, cine le-ar ținea de urât dacă n'ar fi Gheorghită, sireacul?

Nici nu isprăvi bine vorba și sticla [din mâna Căraușului îi zbură drept în frunte.

Ce-a urmat după asta, nu pot să descriu amănunțit. Oamenii își mai aduc aminte că s'a făcut gălăgie mare, că au văzut în mâna Căraușului sclipirea unui cuțit și în urmă, pe Gheorghită scaldat într'un val de sânge.

III.

Când le-am auzit acestea în dimineața zilei următoare m'am înfiorat la gândul că o să moară și lelea Veronica în fața marei nenorociri. Dar ea s'a ridicat, pare-că anume i-a trimis Dumnezeu sănătate ca să-și îngroape feciorul. Era însă nespus de tristă și când ne întorceam dela cimitir toate grupurile de femei își spuneau aceleaș șoapte:

— N'a fost vrednic Gheorghită de lacrimile ce le-a vărsat mă-sa pentru el.

La trei zile a adus prescuri pentru sufletul răposatului.

— Și-acum să-mi spui părinte, — îngână cu glas ca din altă lume, — pot să mai nădăjduiesc eu iertare dela bunul Dumnezeu?

— Ce fel de iertare?

— Pentru păcatul meu.... Eu i-am rugat moartea, eu am plătit slujbe ca să moară....

— Nu-ți mai sfărma cașul cu astfel de gânduri, lele Veronică. Ți-am spus eu doar, că nu fac slujbe pentru astfel de lucruri. Cele zece slujbe le-oi sluji pentru sănătatea dumitale.

— N'ai slujit nici-una pân'acum?

— Nu încă, lele Veronică. Ba, din întâmplare leacurile dumitale s'au plătit tocmai cu cei zece zloți ce i-am primit dela dumneata. Vezi bunătațea lui Dumnezeu, banii rânduși ca să aducă moarte și-au adus dumitale sănătatea.

— Cum asta, părinte? — strigă privindu-mă cu ochii speriați de-altădată.

I-am povestit întâmplarea cum a venit Gheorghită după bani....

Scoțând un geamăt surd, se prinse de cornul mesei și îngălbeni toată.

— Nu eu l'am trimis! Cu banii aceia s'a dus la cârciumă. Vai, banii morții, l'au dus la moarte!.... O, păcătoasa de mine, și zici că pot să mai am iertare în lumea asta?....

Vroiam să mai zic ceva, dar n'am avut vreme. Lăsând cornul mesei, lelea Veronica își duse mâna în dreptul inimei și strigă din toate puterile:

— Vai, inima!

Apoi căzu leșinată la pământ. Preoteasa cu încă o femeie o frecă cu oțet și o aduseră după muncă de-un ceas, la viață....

* * *

După plata datoriilor lui Gheorghită lelei Veronica îi mai rămaseră opt pogoane de pământ. Le lucra cum putea, tot cu mâinile ei. Timpul liber îl petrecea în biserică, și tot ce avea cheltuia pe slujbe.

Am încercat odată s'o conving să nu-și mai facă remușcări de conștiință, dar am văzut că e cu neputință să ajung la vre-un rezultat. M'a ascultat cât m'a ascultat, apoi deodată îngălbeni, își duse mâna la inimă, și strigă din toate puterile :

— Vai, inima!

Și căzu leșinată la pământ. O aduserăm iarăș la viață și de atunci n'am mai făcut astfel de încercări.

Se împărtășia în toată săptămâna, zicând că ea e cea mai păcătoasă dintre oameni și nici o mie de împărtășenii poate că n'o să-i aducă iertarea. Mormântul lui Gheorghită îl cerceta în toată ziua și îl uda mereu cu lacrimile ei.

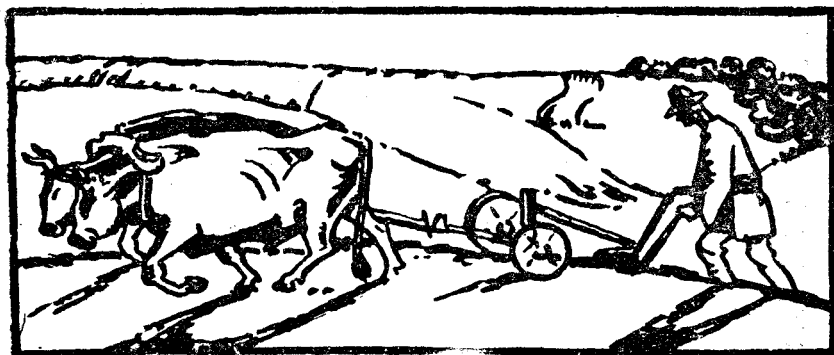
— O să-l uite, peste vre-un an, — își ziceau oamenii. Oricât e jalea de fierbinte, o stămpără vremea.

N'au avut dreptate. Jalea ei a rămas aceeaș, șapte ani de-arându și singur eu am știut adevărata ei cauză.

Acum inima ei nu mai bate, iar eu am spus tot adevărul.

SEPTIMIU POPA

Acum cinci ani...

— Amintirile unui fost voluntar —

Mi-aduc aminte de cel din urmă Crăciun petrecut printre străini. Sărbătorile creștinești de acum cinci ani le-am petrecut în ultimele zile ale Ucrainei independente, zile care nici adunate laolaltă nu au fost prea multe. Toată ființa acestui stat a durat o toamnă; par'că s'a născut pentruca deodată să-și serbeze și învierea și dispariția. Poate aceasta este explicația, că serbările ei naționale se țineau lanț, dela o zi la alta.

De această continuă sărbătoare ne-am bucurat și noi, statul major al Corpului voluntarilor români din Kiev, compus din trei ofițeri din vechiul Regat și opt ardeleni și bănățeni. Nu fiindcă ne-am fi gândit la legături ulterioare dintre cele două state vecine, ci pentrucă abia în Ucraina liberă am avut parte de un tratament cu adevărat aliat. Prietenia întreagă, lipsită de suspiciunile țarismului, a desvoltat raporturi din ce în ce mai strânse cari au culminat în scurta noastră colaborare la procesul de consolidare a noului stat. Așa au ajuns flăcăii Ardealului să asigure cu o gardă zilnică de două sute oameni avutul și viața Capitalei ucraine, timp de peste o lună. În schimb, tot timpul cât a existat acest stat, comandamentul voluntarilor putea să lucreze cu o libertate absolută, neîngrădită de nici un fel de piedecă din partea oficialităților.

Din păcate, această stare privilegiată nu a durat prea mult. La începutul iernii evenimente grave au apărut pe orizontul politic. Dela nord se apropiau bolșevicii, iar dela vest austro-germanii. În fața acestor două primejdii comandamentul Corpului de voluntari luase măsuri ca să ne mutăm la Chișinău.

În asemenea împrejurări se apropia Crăciunul anului 1917. În cele

două localuri din strada Fundukleevskaia, era mare fierbere. Deoparte biroul pregătea cu zor hârtiile necesare, pentru organizarea deplasării peste Nistru, iar de alta ofițerul popotar își dădea toată truda să treacă ultimul examen în fața camarazilor; o năzuință cu atât mai motivată, cu cât în tot decursul anului obținuse cea mai bună notă în materie culinară.

La început, se părea că nu vom fi prea mulți de sărbători, deoarece al șaptelea batalion de voluntari, ultimul care a mai putut trece fără incidente, plecase la Iași. Al optălea, după cum se știe, a fost atacat și decimat de bolșevici la Chișinău. În preajma sărbătorilor ne-au mai sosit douăzeci de ofițeri dela Iași, trimiși pentru intensificarea recrutării de voluntari, lucru pe care de altfel comandamentul din Kiev îl socotea imposibil, deoarece de-alungul și de-alatul steperelor se deslănțuise „bellum omnium contra omnes“. Pentru moment au fost reținuți la Kiev, urmând se vedea ce este de făcut după sărbători. Adăugând și pe studenții și studentele basarabene dela Universitatea din Kiev, cu cari ne găsim în raporturi de prietenie încă de pe vremea sosirii noastre în lagărul de concentrare al voluntarilor dela Darnița, numărul celor invitați pentru seara de Crăciun se ridicase la frumoasa cifră de două sute persoane.

Procurarea tacămurilor necesare pentru o masă așa de numeroasă a rămas un secret personal al ofițerului popotar. Noi, cei dela birou nu am fost inițiați în această taină decât atunci când a fost vorba de aranjarea meselor în localul relativ mic din curtea hotelului „Bolșaiia Sievernaia“. Anume, s'a cerut părerea comandamentului, dacă mesele pot fi aranjate în forma literei F (Ferdinand), sau numai simplu ca și altădată. Ofițerului popotar, care de un an de zile hrănea pe voluntarii cari veneau istoviți de foame de prin lagărele de prizonieri, i-se părea că masa de Crăciun ese din cadrele trebuințelor obișnuite ale stomacului; o considera un fel de „cină cea de taină“ a voluntarilor, în preajma unor evenimente din cele mai tragice.

Comandamentul a fost însă de altă părere. Gândindu-se la guvernarea absolutistă alui Wilhelm al doilea, în căruia se puneau toată nenorocirea și a Europei întregi și a noastră, a găsit că e mai democratic să se așeze mesele în forma obișnuită, întinzându-le de-alungul celor patru pereți.

Lămurind astfel chestiunile de ordin principiar și tehnic, așteptam cu nerăbdare seara de Crăciun. Trăind în epoca surprizelor, ne era teamă ca nu cumva, prin o întâmplare neașteptată să ni-se răpească o seară de dulci iluzii, căci realmente, adevărata sărbătoare creștinească și națională, avea să urmeze abia după suferințe de încă un an. Dar legea firii face ca iluziile să aibă un farmec mai mare ca însăși realitatea lucrurilor, căci nu-mi aduc aminte de emoții sufletești cari să mă fi cutremurat mai puternic ca înfrățirea românilor de pretutindeni aflați la Kiev. Și câte evenimente mari și fericite nu ni-s'a rezervat în anii ce au urmat!...

Amintirea mi-i trece pe toți cei două sute pe dinaintea ochilor, cași cum s'ar fi întâmplat numai eri. În sala popotei par'că-i văd cum

s'adună rând pe rând. Întâi sosesc pâlcuri-pâlcuri de voluntari amestecați cu studenți și studente basarabene; urmează câțiva vechi funcționari basarabeni din Kiev, în tovărășia unui deputat român din *Rada ucraineană*; înfărșit iată-l și pe generalul Coandă cu zăpada vieții risipită în păr însoțit de comandantul corpului, colonelul Pietraru. Se așează cu toții la masă, ofițerii voluntari considerându-se gazdele casei.

Știindu-ne la adăpost de vigilența agenților țarismului care s'a dus, sentimentele nu mai trebuiau ținute sub obroc; ceea ce purtam în suflet aveam și pe buze. Insuși comandantul corpului, deci un reprezentant oficial al țării românești nu s'a sfiit să ridice paharul pentru Basarabia, spunând răspicat ceea ce până aci nu îndrăznisem să încheptăm în vorbe. Făceam politica inimilor, cari nu mai voiau să ție seamă de nici un fel de obstacole, nici chiar de acelea ale revoluției. Indiferent de tratatele încheiate, toți într'un glas am proclamat unirea pe veci a tuturor provinciilor românești. Ultimul cuvânt l'a avut — mi-aduc aminte — deputatul român al republicei ucraine, care și-a terminat discursul strigând din plin plămâni: trăiască „*Regina și Regina*“ României Mari... După cum arată și fraza, era unul din acei desrădăcinați ai neamului, care era numai sufletește pregătit pentru „îngrămădirea la un loc a tuturor moldovenilor“ — cum exprimau așa de simplu, frumos și sugestiv ideia unității naționale — nu și prin graiu. Inimelile odată aprinse, s'a încins cea mai frumoasă și mișcătoare horă a unirii din câte mi-a fost dat să văd vreodată...

* * *

Al șaselea Crăciun îl petrec în casa părintească, la noua și proaspăta graniță a Banatului, în valea Cărașului, Nistrul de vest al României. Nenorocirea ce s'a abătut asupra acestui colț de țară îmi reînvie întocmai amintirile de acum cinci ani și privind împrejur aș dori să descoper pe cei două sute de vizionari dela Kiev, solidari în simțeminte și în acțiuni, dar nu-i găsesc. Implinirea visului național, cu a doua lui Alba-Iulie i-a risipit pe toți în toate părțile. Și nu mă gândesc la răzlețirea fizică, care s'ar mai putea reface, ci la aceea sufletească, care este cu mult mai păgubitoare. Căci răzlețire sufletească înseamnă lipsă de solidaritate și lipsă de credință, două lucruri atât de esențiale pentru suportarea cu demnitate a suferinței ce ni s'a impus...

P. NEMOIANU

Abia ici-col' o vorbă

*Nu știu a câta oară nesăturat repet
Vrăjita tălmăcire a slovei ce cuminte
Se 'nșiră pân' la capăt în molcome cuvinte,
In rânduri însoțite de-un tainic dor șiret.*

*Mici întâmplări banale, indiferente vești
Imi scrii pe două pagini ce le-ar putea oricine
Ceti în toată voia alătura de mine. —
Nimica nu trădează ce-ți sunt și tu ce-mi ești.*

*Abia ici-col'o vorbă în chip-nevinovat
Cu altele legate, îmi spune numai mie
Ce nimenea, iubită, nu trebuie să știe...
Abia ici-colo dorul șoptește pitulat.*

*Abia ici-colo câte-un cuvânt înghemuit
Ce-l sorb mai lung citindu-l, în suflet sensu-și schimbă,
Și totuș o mai dulce și mai bogată limbă
Imi pare că iubirea nici când nu mi-a vorbit.*

G. ROTICĂ

Predica modernă: Adorarea eroilor

— Traducere din Carol Iatho —

Cum căzură voinicii!

2. Sam. 1, 19.

Adorarea eroilor este un sentiment pios, deoarece eroismul este una dintre cele mai puternice revelațiuni ale Dumnezeirii în oameni. Eu pot pricepe, că neamurile au așezat pe eroi printre zei. Așezarea aceasta a impus o recunoștință adâncă pentru faptele lor mântuitoare. Și dacă n'ar fi fost nici aceasta: puterea eroică, curajul eroic ne stoarce, fără să voim, o cinstire care bucuros devine adorare.

Cuvântul meu i-se potrivește și eroului sfintei Patimi? Se potrivește chiar mai mult decât altor eroi. Pentru că la Iisus s'a împlinit ceea ce pune coroana pe capul oricărui erou: el a căzut în luptă pentru ideile sale. Hercule și Samson au fost biruiți de viclenia femeii, Ilie a fost răpit în car solar spre sfintele înălțimi ale lui Iehova, Siegfried sângerează de lancea asasinului; dar Iisus merge conștient și hotărât pe drumul său de jertfire, către Golgota. Și dacă, la capăt, pare a perde nădejdea'n cauza sa și, pe cruce, se crede părăsit de Dumnezeu, din cel din urmă strigăt speriat al său posteritatea a auzit numai spaimile pe care eroul le-a simțit în drumul morții și — le-a învins.

Adorarea celui răstignit este adorarea eroului, este mărturisirea că omul mediocrității nu are curajul de a-și jertfi viața sa pentru o convingere. Cine poate să o jertfească, acela întrece, prin idealismul său energetic, milioane de oameni. Eroii trebuie să cază, dacă voesc să trăiască după moarte; pieirea lor tragică, fără vină, devine pentru ei învierea din umbrele uitării.

Această experiență se verifică la Iisus chiar și dacă, în înțeles dogmatic, îl cinștim ca mielul lui Dumnezeu, care poartă vina lumii. Deoarece tocmai neputința de-a înțelege această idee și incomparabilul unei astfel de morți de jertfire pune în lumina cea mai tare eroismul bărbatului care a împlinit opera de împăcare, de ispășire. În

mielul lui Dumnezeu s'a sălășluit un leu al lui Dumnezeu, un supraom cu energie supraumană.

„Fără vină”, moartea eroică a lui Iisus se poate socoti numai în înțeles mai înalt, universal-istoric și religios. În sensul istoric și de drept al epocii, nu a fost fără vină. Deoarece eroul răsturnă, fără considerare, barierele unor obiceiuri sfințite și legi în vigoare. Dreptul *personalității* el îl reclamă ca drept suveran. Din punct de vedere al necesității progresului omenirii fapta trebuie să fie socotită drept etică; dar măsurându-o cu măsura prezentului său, a epocii sale, Iisus părea un clevețitor al Domnului, părù vinovat de moarte. Dacă nu l-ar fi osândit, judecătorii lui s'ar fi abătut dela datoria lor.

Însă tocmai acest cumplit conflict între libertate și necesitate, această neîmpăcată izbire a unei energii supra-istorice cu un drept istoric, cu un *sanctissimum* adorat, împrumută morții lui Iisus caracterul mișcător al tragicului și ne stoarce înaltă admirație și milă adâncă. Figura lui Iisus ne poate inspira până la atâta căldură a credinței, încât orice frică să piară; și privindu-o putem plânge ca fiicele Ierusalimului, putem plânge că tocmai cei nobili poartă toată povara greutății pământene a vieții omenesci, că tocmai ei trebuie să guste amărăciunea amăgirii.

De aceea fie-ne spre bucurie și mângâiere că eroul a căzut în luptă și în căderea aceasta a pierit tot ceea ce mai viețuia pe el din ce va fi fost înclinare inferioară. În moarte eroul s'a emancipat pe sine însuși de mărginirile epocii sale și astfel ființa lui a devenit proprietate a tuturor epocelor. Crucea sa a fost înflăcăratul car solar, care-l ridică în Panteonul omenimei.

G. B.-D.

Un om politicos

Epoca sărbătorilor este și acea prin eselență a călătoriilor; — deci n'a putut să fie pentru mine nici o mirare când într'un an oarecare, m'am găsit și eu înghesuit într'un compartiment de tren, — situație puțin comodă, la care însă erau alții cari totuși priveau cu jind de pe coridor. Imi făceam, ca de meserie, observațiile mele gândindu-mă ce comparație s'ar putea stabili între această priveliște și acea peste care, în chip figurat, am putea să ne aruncăm ochii minții închipuindu-ne pe călători în trenul vieței, când în pervazul ușii apărură un nou concurent întârziat la locurile din compartiment, vai! strict reduse ca număr, și chiar ca spațiu. Concurentul era, propiu zis, o concurentă, și cred că voiu fi spus destul despre dânsa, când voiu fi șoptit la ureche celui ce mă asculta că foarte bucuros aș fi împărțit locul meu cu această gingașă apariție.

A trebuit însă mult mai puțin timp decât necesită această reflexiune, pentru ca problema să fie rezolvată. Din colțul opus celui în care mă instalasem eu, un domn între două vârste, nici prea tânăr nici prea trecut se ridică, și cu un gest elegant își puse locul la dispoziția călătoarei întârziată. Sacrificiul — eu care venisem mai de vreme, puteam să știu acest lucru — era cu atât mai mare, cu cât vecina domnului politicos era, după toate aparențele și probabilitățile, propria sa jumătate, consoarta sa desigur legitimă, fiindcă altfel, fără îndoială, și-ar fi pornit călătoria dela început în compartimente diferite.

Ei, e mare lucru, mai ales în vremile noastre, să mai întâlnești un om politicos. Lasă pe aceia pe cari îi vezi în tramvae lăfăindu-și grăsimea, sau chiar și numai tabietul, peste câte două locuri, și rămânând reci și indiferenți, muți și nemișcați, cu privirea pierdută în vag, față de pasagera, sau chiar și pasagerul, care în vremea aceasta face sforțări disperate ca să-și mențină echilibrul atârându-se de curelele agățătoare pentru caz de aglomerație; aceștia sunt mai la urmă bătăranii cari își închipuesc că stăpânirea a inventat asemenea vehicule numai ca să poată ei eși la socoteală, cu o chirie mai redusă, pe la barierele și oboarele orașului, — unde de altfel le-ar fi fost lo-

cul și altminteri... Dar chiar oamenii prețiși de lume, sau cel puțin din lumea intelectuală (care este, cum oricine știe, ceva mai puțin decât „lumea“ *tout-court*), își fac pare-că, de câtva timp, o plăcere, sau o mândrie, din faptul de a apărea cât se poate mai puțin politicoși, și nu puțini sunt aceia cari, poate din voință, dar și mai probabil fiindcă nu se observă în deajuns ca să țină oarecare măsură, cad în grosolanie.

Destul însă cu aceste considerații de ordine generală. Ele nici n'au urmărit alt scop, decât ca să scoată și mai mult în evidență și în relief meritul extraordinar al unui om rămas, sau devenit politicos în vremile noastre.

Și mai ales că nu s'a desmințit nici după aceasta. Deși, cedându-și locul, a fost nevoit să sporească și el ceata călătorilor în picioare, nu lipsea, la intervale destul de apropiate, să vină să se intereseze dacă scumpei a-sale jumătăți nu-i lipsește ceva, sau dacă n'are vre-o dorință. Nu trage dela geam? șalul stă bine pe genunchi? pardesiul din cui nu jenează? Și toate cu mișcări atât de onctuoase și elegante, în cât era cu neputință să nu atragă atenția și admirativa recunoaștere a tuturor călătorilor — și călătorelor — de față. Incalte, pe la stațiunile cu restaurant, sau cu bufet, sau chiar și numai cu micul comerț ambulant al populației localnice, — era ceva din cale afară mișcător: — „O prăjitură, un măr, o dulceață? Ori măcar un lapte bătut? Alune prăjite?... Nici apă rece?“ Ciudat! Doamna rămănea la toate aproape impasibilă, — abia dacă uneori i se schița la colturile buzelor câte un surâs melancolic — și refuza totul.

Toate au un sfârșit. Mi-a părut rău să mă despart de acest agreabil tovarăș de călătorie, — dar sosisem la destinație, și eu și el. Pe mine însă mă aștepta cu multă nerebdare prietenul meu, inginerul.. Popescu, ce vă pasă? la cafeneaua din parc, ca să ne facem obișnuita serie de partide de șah, ca în ajunul tuturor sărbătorilor mari, în cari mai scap și eu dela slujbă și din Capitală. Astfel, salutându-ne foarte politicos, ne-am văzut fiecare de calea lui.

Seria de partide de șah a ținut de astădată cam mult. Să spun adevărat, trebuie să zic și de astădată. Căci prietenul meu, inginerul, e foarte pasionat jucător (de mine nu zic nimic; de ce oare am avea prieteni, dacă n'am putea să aruncăm ori și ce vină asupra lor?). Astfel că era cam pe la „ore mici“, când mi a hotărâi să-mi plec capul și eu într'un pat oarecare de hotel.

— Ați avut noroc, mai avem o singură odaie, îmi spuse portarul. — Cunosc eu trucurile lor. Am mai lăsat vr'o trei întârziâți la cafeneaua din parc. Sunt sigur că fiecareia dintre ei are să le spună acelaș lucru. Dar ce-mi pasă? Bine că mi-am asigurat eu culcușul meu.

Toate situațiile dificile în cari dădusem greș față de redutabilul meu adversar dela șah, îmi apăreau acuma, în somn, extraordinar de clare și de rezolvabile. Se strângeau și se înmulțeau turnurile, caii, nebunii — regina alerga triumfătoare peste tot câmpul, pe când regele, la inexpugnabil adăpost, își păstra toată morga lui suverană și invincibilă... Când deodată — nu mai merge afacerea! Voci de pro-

testare se ridică, o ceartă violentă... Mă uit, într'adevăr, erau în partida mea trei tunuri în loc de două și amândoi nebunii pe aceeași culoare... Cum se poate? Partnerul meu striga, protesta: „Ce este asta? ăsta nu e joc cinstit, — e ceva scandalos“. Și deodată poc! o vorbă grosolană.

Deshid ochii... Sunt în pat. Mă desmeticesc. E ziua. Prost lucru să te amețești cu atâta joc. Nici odihna nu-ți mai priește...

Dar ce-i asta? Cearta continuă: — „Ai noroc că suntem aci în loc străin, că te-aș plesni acuma... Dar lasă, n'o să pierzi nimica... Ne întoarcem noi acasă“.

Nu era inginerul meu; glasul venea din odaia de alături, — numărul 12 sau 14, nu mi-am însemnat bine direcția, numai numărul meu l-am ținut minte: 13.

Un glas plângător, de femeie răspunse ceva confuz, — apoi altă scrâșnire și trosc! o palmă. Alte scâncete, plânsete înăbușite, — în sfârșit tăcere.

— Iată, îmi zic, — întinzându-mă ca unul ce din acel moment îmi făcusem socoteala cu somnul pentru ziua aceea, — ce va să zică omul bătăran, omul grosolan. O fi având el, — cine n'are? — diferende de un fel sau de altul, — dar de ce impulsivitatea aceasta de brutalitate, care înveninează viața celor direct interesați, și turbură odihna și liniștea deaproapelui...? Iată acuma: Omul meu din tren, — ce om delicat, bine crescut! — Cum dânsul ar fi rezolvat, sau nici n'ar fi lăsat măcar să se nască, o neînțelegere între el și soarta lui, căreia-i purta atâta grijă și o împresura cu atâta atenție... Ei, nu pot să fie pe lumea asta numai *cavaleri*, trebuie să mai fie și bătărani.

Pe când mă gândeam și îmi ziceam toate astea, îmi isprăvii toaleta și deschisei ușa odăiei mele încet, ca să nu mai turbur și eu liniștea celorlalți pasageri, printre cari, cine știe? poate că mai erau unii pe cari îi urmărea în somnul de dimineață figurile de peste noapte... Nu tot așa vecinul meu care, ieșind în acelaș moment, isbi cu putere ușa în urma lui, și îmi aruncă și mie o fulgerătoare privire, încât să mă înghețe pe loc, dacă aș fi fost ceva mai sfios decât sunt...

Și n'am înghețat, ce e drept: dar am înlemnit: Era omul meu politicoș din tren!

ION GORUN

Literatura de import

— Moda de ieri și moda de astăzi —

„Era prin anii *una mie și nouă sute opt*, îmi pare.“

O mână de ingenioși poeți români porneau să caute drumurile întortochiate ale unei arte viitoare. Câțiva dintre ei descindeau direct din boema literară a Parisului, unde mai stăruia încă mireasma versului lui *Verlaine*, pe lângă mesele de marmură dela „*Vachette*“. Alții nu deplasaseră centrul de gravitate al teoriilor lor estetice dincolo de pianul automat al primitoarei „*Terase*“ din București, legitima urmașă a cafenelei „*Kübler*“ de altădată. Toți, deopotrivă, detestau scrisul românesc de până atunci. Îi enervau nespul Clăcașii săracii ai lui *Octavian Goga*. Nu puteau să sufere pe *Cosma Răcoare* al lui *Mihail Sadoveanu*. Evocatorul geniu al lui *Gheorghe Coșbuc* li se părea noduros și simplu; pentru admirabilele sale plâsmuiri epice n'aveau decât cuvinte de dispreț. *Delavrancea* nu era de cât retorul superficial al frazei și proza lui înflorită îi impresiona neplăcut, ca oarecare declamație patriotică.

Mișcarea dela *Semănătorul* ostenise. Dl *Nicolae Iorga* se despărțea de tinerii săi tovarăși de luptă dela revista întemeiată de *Alexandru Vlăhuță* și în locul naționalismului militant, vioi, aproape profetic din paginile sale aprinse, se îmbulzea poporanismul greoi și amorf al dlui *Const. Stere*, din ce în ce mai departe de rosturile artistice, din ce în ce mai apropiat de anumite tendințe politice.

Era, într'adevăr, o criză de orientare a tradițiilor noastre literare. Criza aceasta dăinuiește și astăzi, dar momentul nu ni se mai pare atât de prielnic pentru iconoclaști, ca acum cincisprezece ani. Așa numiții „simboliști“ aduceau cu ei, atunci, un netăgăduit farmec al noutății, o atmosferă ciudată de imprecis și un colorat limbaj, încărcat de neologisme. Poezia din ajun le mirosea a opincă. Trebuia parfumată puțin cu „miresme otrăvitoare din trepiduri de argint.“ Inspirația lirică se împotmolise în glodul satelor pelagroase. Trebuia purtată prin *Syracusa* și de-acolo prin *Ecbatana*. Nu plopi și tei, ci chiparoși și sicomori. Nu codrii noștri de aramă, ci Atlanticul, Antilele, insula *San Salvador*, Spania și *Escorialul*... Nimic din pământul românesc, nimic din lumea care-și rostogolește valul în jurul nostru, nimic din sbuciumul care ne poartă în fatalul cerc de patimi al tutu-

rora, nimic din toate acestea nu pătrundea în lumea romanțelor sonore, cu obraji fardați și cu brațele încărcate de false pietre strălucitoare, năstatornice și vanitose întocmai ca și surorile lor: „amantele din Cytera, Lesbos și Corynt...”

Am mai încercat și altădată să deslușim notele distinctive ale unor accente care erau sortite să ne dea poezia făgăduită: *poezia cea nouă*. Această poezie a arborat din primele ei zile drapelul versului liber. De cele mai multe ori, nu era vorba decât un mic și-retlic de transcriere a versului obișnuit. Muzicalitatea strofelor nu se rupea în frânturi deosebite, potrivit unui ritm interior al gândului, ci persista în cadența ei monotonă, cu toată gruparea neregulată a șirurilor. Dar o strigătoare atmosferă străină respira pretutindeni din aceste prospecte literare. Unul dintre cei mai însuflețiți slujitori ai proaspetelor altare nu se sfia să spună:

— „Simbolismul (așa se numea atunci poezia cea nouă) nu poate fi decât poezia intelectuală a unui popor, poezia aristocratică, poezia independentă de fluctuațiile societății, căci poezia simbolistă exprimă cele mai fine senzații ale spiritului omenesc, inspirația ei este străină de suferințele și bucuriile trecătoare ale unui neam; poate de aceea simbolismul n'a putut și nu va finiciodată popular”.

Această scurtă mărturisire de credință cuprindea o categorică osândă. Profeția însă nu s'a împlinit. Simbolismul, ca un fenomen cu totul neprevăzut, a ajuns popular. În special d. *Ion Minulescu* e acum un poet aproape demodat. Nu numai pentru că răsunătoarea sa vervă a avut un debit redus, nu numai pentru că a început să-și retipărească volumele, în loc să scoată altele tot mai noi și mai îndrăznețe. Dar romanțele sale n'au fost cântece „pentru mai târziu”. Ele au cucerit simpatii, indiferența publicului a fost repede înfrântă, niciun înțeles profund n'a turburat digestia lectorului burghez, grandilocvența trioletelor închise în breloc de-argint a plăcut, și astăzi, dactilografele sentimentale recită pe de rost, în vârtejul balului mascat:

Rămâi cu mine toată seara....

Ce-ți pasă dacă-o să sfârșească

Orchestra valsul....

Tu nu știi

Că nu-i în tot salonul altul la fel cu mine să iubească?

Urmașii inovatorilor dela 1908, și mai dornici de a găsi o crosală nouă pentru sărace straie sufletești, sunt în căutarea unor alte puncte de sprijin. Simbolismul a rămas o rețetă învechită. Poezia nouă „caută alte puncte de legătură cu largile câmpii ale eternității. Am zice, fără intenția unui joc de cuvinte: caută alte „ismuri”. În conferința pe care a cetit-o la Cluj, și care nu era decât o aleasă apologie a tradiției naționale, d. *Octavian Goga* a înșirat vreo câteva: Dadaism, Impresionism, Rabindranat-Tagorism... E încă o spumă ușoară în fierbere, dar simptomele sunt din zi în zi mai îngrijitoare. Micii și îndrăsneții iconoclaști reneagă întreg trecutul. Literatura românească, acordându-se în mod tardiv cu simfonia umanității, începe

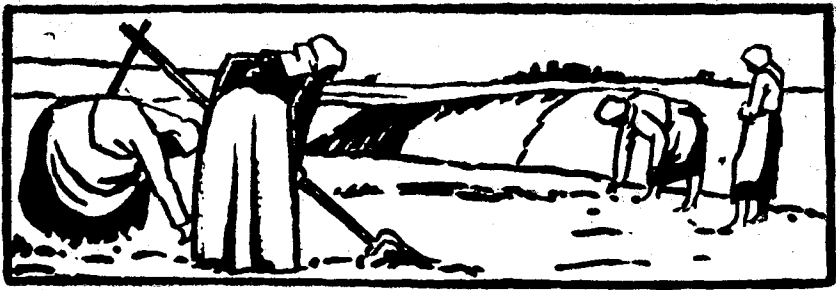
abia acum. Tot ce s'a scris până adineaori e vrednic de ars în piața publică sau de așezat în muzeu. Tot, fără excepție. N'am să uit nicio dată îndârjirea cu care unul din acești inovatori ai scrisului românesc voia să mă convingă, într'o după amiază de vară că *Vlahuță* n'a avut nici pic de talent, și nu voi trece cu vederea „notele“ pe cari le-am citit nu de mult într'o gazetă din Cluj, unde un recent mare poet, descoperit peste noapte, arunca din colțul său judecăți severe asupra operei lui *Eminescu*....

Idolul la care suntem poftiți să ne închinăm de-acum încolo cu preferințele noastre literare se chiamă: *poezia cerebrală*. Un modernism acut transpiră pretutindeni, când nu-și face loc, bineînțeles, un primitivism rafinat. „Un intelectualism proaspăt, vioi și modern“, cum zice unul din comentatorii acestui nou gen de producție literară. Nota exotică mai persistă din când în când, ca un element decorativ. Muzicalitatea versului a fost însă pur și simplu desființată. O înlocuiește, cu ce puțin succes! un soi de pretențioasă opintire cugetătoare, în care biata filozofie iese să se plimbe pe ploaie, fără galoși.... Căci, poetul român modern, metafizic și transcendent, cântă în acest fel:

*Stelele în cer nu fac nicio larmă,
Da, ar trebui să fiu foarte mulțumit....*

Și mai presus de orice, tiranică, obsedantă ca o babă maniacă, tipă de peste tot dorința de ceva „care nu s'a mai spus“. Inspirația răsfoiește a zecea oară pe Kant, îl fură pe Rabindranath Tagore, trage cu urechea la cecea vorbește Zarathustra, se dă peste cap, se martirizează, se lasă în prada crampelor celor mai violente, bea mânărgună, săvârșește orice imprudență și orice delict, pentru a uimi, pentru a surprinde, pentru a fi cât mai neînțeleasă, — străduință diabolică, pentru a găsi metafora cea mai îndrăzneată, comparația cea mai căutată, imaginea cea mai chinuită. Causticul prozator. d. *Al Cazaban* s'a amuzat de curând într'un foileton, strângând la olaltă câteva din rezultatele acestor proceduri și mirându-se că unii din confracții săi poartă în sufletul lor, (în sens figurat, se înțelege) ba o gară de provincie, ba o cămilă, ba o eclipsă de lună, ba un ceasornic cu cuc, ba o moară de vânt... Aceasta este observația umoristului. Acum, dacă vei asculta și cuvântul criticului, el îți va spune, ca de pildă despre poemele dlui *Lucian Blaga*, că e vorba despre o „materializare a abstractului“, că avem de-aface cu o „consistență a imaginilor,“ că, deși „poezia nu se poate înțelege fără stilul poetic și stilul poetic fără poezie,“ suntem nevoiți să ne închinăm în fața „gândirei plastice“.

Ceeace, spre marea noastră părere de rău, nu putem face. E atâta sfortare voită, atâta spirit de imitație și atâta strâmbătură nefirească în această literatură de import, încât cu drept cuvânt îi prezicem un scurt și sterp destin. Ieri era „en vogue“ simbolismul parizian; astăzi a ajuns la modă expresionismul berlinez. Pe noi însă nu ne poate încânta nici unul nici celalalt, căci inimile noastre caută firele vrăjite cari ne leagă de noi înși-ne... ALEXANDRU HODOȘ

Un bilanț al provizoratului din Ungaria

— Bombe, comploturi, atentate —

Ungaria trăiește o epocă de convalescență. Trecând prin revoluția anti-regalistă a lui Károlyi, prin revoluția bolșevică a lui Bela Kuhn, precum și prin revoluția reacționară a „teroarei albe“, această țară și-a sfârșit orânduielele de stat tradiționale înlocuindu-le cu un regim provizoriu, care poartă toate stigmatele morbide ale unei creațiuni artificiale. Republica sovietică ungară s'a susținut, atât timp cât a trăit, cu sperietoarea contrarevoluției. Mai târziu a trebuit să se descopere comploturi burgheze, găsindu-se astfel prilej pentru intensificarea activității aparatului terorist.

Nici astăzi echilibrul social și relațiunile dintre diversele partide politice încă nu sunt restabilite, perturbațiile provocate de demoralizarea populației sunt în deplină funcțiune. Divergențele latente ușor pot exploda din pricina chiar a diletantismului care cârmuește, nedrept și pătimăș. Un regim provizoriu, — cum este cel actual din Ungaria, — lipsit de energie și autoritate întâmpină în mod permanent manifestațiuni, cari tind la răsturnarea lui. În general se simte că provizoratul acesta prelungit este o absurditate istorică. La bazele situației actuale de geaba căutăm complexul virtuților, jertfelor și succeselor. În general este cunoscută opiniei publice originea dubioasă a puterii de azi, care s'a întronat cu ajutorul iluziilor și nădejdlor mulțimei. Unii iertau ilegitimitatea guvernării lui Horthy, sperând realizarea visurilor lor himerice; alții, crezând că orânduielele vremelnice în scurt timp vor fi schimbate prin restaurarea Habsburgilor; însăfășit, erau și din aceia cari tot mai așteptau Republica...

Efectele dezastruoase ale provizoratului puteau fi contrabalansate numai prin rezultate strălucite. Inzadar se vor căuta însă acestea pe terenul politicei maghiare, și înăuntru și în afară. Iuliu Cesar, chiar și după lupta dela Pharsalus, a trebuit să se opună rezistenței ideilor republicane, iar Napoleon, cu potopul razelor de glorie, nici prin virtutea

miraculoasei sale personalități nu a putut suprima complet ideea legitimității regaliste.

Însăș starea sufltească a Ungariei amenință neconținut puterea depusă în mâinile lui Horthy. Sistemul actual patronat de „regentul” din Buda a pervertit ideile național-creștine, stârnind patimile elementare ale unui grup terorist, organizat cu menirea să perpetueze existența regimului provizoriu. În scopul acestei prelungiri de viață s’au instituit distincții nouă, la militari: „Așezământul Eroilor” (Vitézi Szék), la civili: „Consiliul general guvernial” (Kormányfőtanácsos), precum și o nouă decorație pentru meritele civice: Polgári érdemkereszt. Astfel se încearcă a se arunca vâlul uitării peste slăbiciunea morală a sistemului actual de guvernământ și dictatura câtorva bărbați este secundată de un parlamentarism de fațadă. Căutând în împrejurările din prezent motivele seriilor de „putchuri”, vom conchide că guvernării maghiari s’au străduit în primul rând să-și asigure condițiile menținerii lor la putere, chiar prin o alianță cu organizațiile subversive, dar au neglijat problema rezolvirii formei de guvernare. Deci să nu ne mire că ultima încercare a unei lovituri de stat, organizată de exponentul „apărătorilor de rasă”: deputatul Ulain Ferencz, a luat proporții cari au trecut și peste granița țării. Titus Bobula, nababul american și un fanatic „creștin intransigent” a jertfit miliarde de coroane pentru întronarea unui guvernământ cu eticheta: creștin-național.

Este incontestabil că revoluțiile și contra-revoluțiile au produs în viața publică maghiară o demoralizare, care a avut ca efect obiceiul de a ucide cu ecazită și cu bombe. Atentatorii însă nu au fost simplii vânători de pradă sau mercenari ordinari, ci indivizi fanatizați de organizațiile teroriste, cari și-au întins ramificațiile: până la cele mai înalte posturi dirigitoare. Am amintit cu altă ocazie, cum au fost îngrădiți funcționarii și magistrații smulgându-li-se un al doilea jurământ afară de cel legiuit. Puternica organizație „ebredistă”, contra căreia numai în săptămânile din urmă a îndrăsnit ministrul de interne să ia măsuri mai energice, a constituit stat în stat. Energia ministrului de interne se datorește motivului, că Ungaria a înțeles înșfârșit, că dacă nu se va conforma curentelor europene și nu va înceta de a constitui un permanent focar de primejdii pentru centrul Europei, — i se va retrage cruce ajutor material din partea statelor apusene.

Imboldul pentru a face lumină în seria atentatelor a fost dat guvernului maghiar prin atentatul recent organizat contra legației Franței din strada Reviczky. În curs de doi ani s’au săvârșit cel puțin zece atentate cu bombe și mașini infernale. Mai mulți dintre atentatori au fost arestați, între ei Marffy Iosef și Adorján Geza, conducători „ebredisti”, dar „în lipsă de dovezi” au fost puși în libertate.

Iată un tablou sumar despre aceste atentate: La 25 Octombrie 1921 a fost distrusă instalația tipografică „Athenacum”. Devastarea mașinilor rotative s’a făcut de un grup înarmat cu granate de mână, sub conducerea inginerului Török. În epoca aceasta au fost înarmați studenții universitari și toți cari aparțineau societății „Ungurilor cari

se deșteaptă“. La 3 Aprilie 1922 s'a săvârșit atentatul contra mai multor parlamentari la Clubul democraților din Erzsébetváros. Opt victime a secerat mașina infernală. Au fost arestate 20 persoane care au mai jucat rol în atrocitățile anterioare, dar bănușii au reușit să scape. Cu trei săptămâni după aceasta a urmat un atentat contra cazarmei Ferencz József. O granată de mână a fost aruncată în pivnița cazarmei. A explodat, dar nu a omorât pe nimeni.

Mai târziu s'au găsit trei bombe în cazarma Maria Terezia. Bombele acestea erau de fabricație germană; cine le-a așezat acolo, nu se știe însă. La 10 Iunie s'a produs un atentat contra „Casei de economii a poștelor“. Când era publicul mai numeros, o detunătură a sguduit întreaga clădire. S'a făcut panică. Probabil că atentatorii au vrut numai să jăfuiască. La 13 Iunie atentatorii au așezat însă bombă sub poarta reședinței „ébredíștilor“ din strada Sörház. Bombele iar au fost de fabricație germană. În Septembrie s'a săvârșit un atentat contra temniței din strada Markó. Bomba a fost împachetată la fel cu aceea care a fost destinată să explodeze în palatul Károlyi unde este și Legația franceză.

După o mică pauză la 17 Ianuarie 1923 s'a întâmplat o scenă asemănătoare în teatrul de operetă al capitalei. (Organizatorii acestui atentat sunt actualmente prizonierii Siguranței). Se reprezenta a 25 oară „Princesa Olivia“ când deodată s'au descărcat două focuri de revolver. Publicul a fost asaltat de niște derbedei înarmați, conduși de Marffy și Adorján. Făcându-se imediat investigații la reședința „ébredíștilor“ s'au aflat acolo granate de mână și arme. În Februarie s-au așezat două bombe la locuința deputatului Rassay și la aceea a șef-redactorului evreu: Miklos Andor. La 30 Iunie s'a aruncat o granată de mână în cafenea „Club“. La 9 Noembrie s'a aflat o bombă între zidurile sinagogei care se construiește acum în strada Páva.

În sfârșit la 16 Noembrie s'a împiedicat de a exploda o bombă sub poarta Legației franceze din strada Reviczky. Acest atentat a fost ultimul.

Astfel se înfățișează „ordinea de drept“ despre care glăsuiește Horthy aproape cu toate ocaziile publice. E un bilanț în care, socotindu-se bombele, comploturile și atentatele, se poate oglindi ceva din situația de astăzi a Ungariei. Sunt tot atâtea consecințe ale provizoratului de acum.

Iată pentru ce am spus de atâtea ori, că acest provizorat trebuie să se sfârșească și Ungaria să înceteze de a mai fi o enigmă în ceea ce privește forma sa de guvernământ.

M. RUCĂREANU

GAZETA RIMATA

Balada jucăriilor

*Cu desaga plină și cu pos grăbit
A plecat de-aiungul țării, Moș Crăciun,
Dorm copii noștri somnul liniștit.
Moș Crăciun e darnic, Moș Crăciun e bun,
Și pe unde trece lasă câteun semn:
Un soldat cu pușcă, două trei povești
O păpușe blondă ori un cal de lemn,
Zâmbete 'n privire și flori în ferești...
Așteaptă la sobă un pantof, cuminte,
Steaua cu Irozii s'a oprit în cui,
Peste toți se-așterne dulce vis fierbinte, —
Fiecare-și cere jucăria lui...*

*Însă, pentru bieții oameni mari, nici când,
Moș Crăciun nu vine pe ceresul drum
Să lase prin hornuri ce-am dorit în gând; —
Vatra cu iluzii ne e numai scrum!
Bine-ar fi, desigur, să ne pomenim
Că se schimbă 'n fine Destinul uituc,
Și printr'o minune, câte le dorim,
Le găsim ascunse mâine 'ntr'un papuc...
Ia, închideți ochii umeziți de rouă,
— Vorbele încântă numai când le spui —
Ce-ar fi ca Moșneagul să ne dea și nouă,
Pentru fiecare, jucăria lui?*